

Покляцька К. А.,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики, м. Київ

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ “ВСЕСВІТ”

У статті на прикладі журналу іноземної літератури “Всесвіт”, який широко висвітлює світовий літературний процес, друкуючи переклади поезій, прозових і драматургічних творів багатьох закордонних письменників, продемонстровано прояви міжкультурної комунікації і розглянуто її процеси.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, прототекст, адресант, реципієнт, переклад.

В статті на прикладі журналу іноземної літератури “Всесвіт”, який широко освітлює світовий літературний процес, друкуючи переклади поезій, прозових і драматургічних творів багатьох зарубіжних письменників, продемонстровано прояви міжкультурної комунікації і розглянуто її процеси.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, прототекст, адресант, реципиент, перевод.

In the magazine article as an example of foreign literature “Vsesvit” which widely covers the world literary process, publishing translations of poems, prose and dramatic works of many foreign writers who demonstrated symptoms of intercultural communication and its processes are examined.

Keywords: intercultural communication, prototext, sender, recipient, translation.

Основною рушійною силою суспільного прогресу, яка впливає на розвиток сучасного інформаційного суспільства, є комунікація. Вона представляє собою певну систему, в якій відбувається процес передачі та сприйняття інформації за допомогою різноманітних способів спілкування шляхом використання комунікативних засобів.

В умовах формування інформаційно-комунікаційного простору, який постійно розширюється та відіграє важливу роль у житті людей, особливе місце займає літературознавство. На початку ХХІ століття виникає значний інтерес до проблем комунікації, взаємодії теорії комунікації та літературознавства, посилюється вивчення комунікативної сутності тексту, жанрової специфіки та розуміння його як об'єкта культурної комунікації. Тому актуальність дослідження полягає у вивченні проявів міжкультурної комунікації у журналі “Всесвіт”.

Мета статті – розглянути процеси міжкультурної комунікації на основі аналізу літературних творів журналу іноземної літератури “Всесвіт” за 2011 – 2012 рр.

Комунікація виступає важливою частиною людського життя, а також частиною культури. Американський спеціаліст Е. Холл, досліджуючи міжкультурну комунікацію, зазначив, що культура – це комунікація, а комунікація – це культура. Виходячи з цієї квінтесенції, чимало західних науковців змальовують культуру у вигляді айсбергу, де основне місце займають культурні цінності і норми, а вершина – це обумовлена ними індивідуальна поведінка людини, яка виявляє свій прояв у спілкуванні з іншими людьми. Також Е. Холл вважає, що суспільство має навчитися переходити за межі культури та проводити процес її адаптації відповідно до епохи та власного біологічного організму. Він аргументував це тим, що людина повинна набувати досвіду в інших культур, оскільки кожна культура, щоб вижити, має взаємодіяти з іншими [1]. Джеймс Кері висунув “ритуальну” модель комунікації як альтернативу панівним поглядам, він відстоював підхід до комунікації в суспільстві, у якому культура посідає чільне місце і яка пов'язана з поняттями спільноти, участі, братерства, спільної віри тощо [2, с. 97].

Термін “міжкультурна комунікація” у вузькому значенні з'явився в 1970-х роках у літературній праці Л. Самовара та Р. Портера “Комунікація між культурами”. Серед інших вчених, які займалися дослідженнями міжкультурної комунікації, можна виокремити Ю.П. Тена, С.Г. Тер-Мінасову, Т. Куприну та ін. Так, Ю.П. Тен вважає, що міжкультурна комунікація може виникати під час процесу усвідомлення суб'єктами міжособистісної взаємодії культурних відмінностей один одного [4]. Вчений також зазначає, що міжкультурна комунікація є особливою ланкою міжкультурної взаємодії, під час якої здійснюється інформаційний процес передачі та обміну повідомленнями або символами між суб'єктами за допомогою спеціальних знакових систем. Ще одна дослідниця С.Г. Тер-Мінасова під міжкультурною комунікацією розуміє процес спілкування, який характеризується здатністю суб'єктів до іншомовного спілкування та толерантного сприймання інших учасників комунікації [5, с. 119]. Т. Купріна розглядає міжкультурну комунікацію як різносторонній процес взаємодії, що відбувається у міжкультурному просторі та обумовлений відмінністю вербальної та невербальної поведінки і певними стереотипами виховання, які залежать від звичаїв і традицій культур, що між собою взаємодіють [3].

Яскравим прикладом міжкультурної комунікації є переклади іноземних літературних творів українською мовою у журналі іноземної літератури “Всесвіт”, де первинний текст (прототекст) належить одній мові, а вторинний (метатекст або переклад) – іншій (українській). Завдяки вмілим перекладам справжніх майстрів слова, твори зарубіжних авторів стають не лише надбаннями національної, але й шедеврами світової літератури.

Український журнал іноземної літератури “Всесвіт”, починаючи з 1925 року і по сьогоднішній день, широко висвітлює світовий літературний процес, друкуючи переклади поезій, прозових і драматургічних творів закордонних письменників. Видання впливає на формування високоінтелектуальної спільноти людей, яка вміє цінувати працю талановитих перекладачів текстів. Журнал “Всесвіт” є провідним літературно-художнім та суспільно-політичним виданням, яке виступає інтерпретатором культурних та суспільних процесів, що відбуваються у різних країнах світу. Міжкультурна комунікація у виданні спрямована на соціальну, політичну,

економічну та культурну взаємодію багатьох народів і забезпечує культурний обмін та доступ до літературної спадщини письменників, що сприяє міжкультурному діалогу.

У кожному розділі журналу “Поезія”, “Проза. Драма”, “Письменник. Література. Життя” та “На закінчення номера” друкуються твори, які розкривають особливості культури різних країн, ніби створюючи живий діалог, в якому відбувається обмін цінностями і творчим досвідом, де не тільки описується “чуже”, а через призму якого пізнається “своє”.

Журнал друкує переклади літературних творів американських, англійських, аргентинських, іспанських, німецьких, французьких, чилійських, шотландських, австрійських, естонських, єврейських, канадських, македонських, угорських, словацьких, сербських, вірменських та інших письменників світу. У процесі літературного перекладу видатні майстри слова змогли не тільки зберегти цілісність тексту, але й зуміли передати особливості національного характеру авторів оригіналу, їхню національно-емоційну специфіку та особливості мислення.

Наприклад, Юлія Мусаковська та Лев Грицюк досить вдало здійснили переклад поезії на сторінках журналу “Всесвіт” шведського письменника Томаса Транстрьомера. Автор, після пережитого у 1990 році інсульту, почав активно писати стилем хайк, який вважається особливим видом японської поезії – коротким віршем, що складається лише з трьох рядків. І перекладачі змогли успішно передати основну тематику його поезії – гармонійне співіснування людини з природою. Так, у збірці “Живим і мертвим” автор показує зв’язок людини з навколишнім середовищем: “Травневий ліс. Ціле моє життя тут блука примарою: невидимий. Знаки питання комариних личинок”. Своєю поезією він ніби відкриває читачеві новий багатогранний світ природи.

Майстри слова намагаються надати перекладеному тексту, який складається із мовних знаків, певної самобутності. Часто перекладачі стикаються із проблемою – на яку із культур має бути орієнтований його переклад. У зв’язку з цим, перекладаючи текст, автор має не лише розуміти іншомовний текст, але й володіти знаннями з історії, релігії, культури, що допоможе краще зрозуміти об’єкт, про який іде мова. Тому знання іноземної мови – є основним фактором, без якого неможливо здійснити вдалий переклад твору. Адже важливо допомогти читачам зрозуміти особливості певної країни, в якій живе автор оригіналу, політичні, соціальні, економічні та культурні реалії, які лежать в основі комунікації. Наприклад, перекладачі з японської мови Король Вікторія Петрівна, Богданова Анна Олегівна, Осадча Юлія Володимирівна та Самсоненко Микита Сергійович, щоб зуміти передати читацькій аудиторії особливості японської поезії, проходили стажування в Японії.

Текст є своєрідним повідомленням, яке адресант, тобто письменник, має зробити доступним для сприйняття аудиторією. І якщо звичайна модель комунікації виглядає так: адресант (письменник) – повідомлення (текст) – реципієнт (отримувач, читач), то при перекладі іноземних творів виникає ще один важливий елемент у цьому ланцюжку – перекладач. Таким чином виникає ще один ланцюг комунікації: адресант (іноземний письменник) – повідомлення (іноземний текст) – перекладач – повідомлення (перекладений текст) – реципієнт (отримувач, читач). Тому у міжкультурній комунікації можуть виникнути певні проблеми або труднощі щодо розуміння чи нерозуміння тексту, спричинені носіями різних культур. У зв’язку з цим від майстерності перекладача, яка тісно пов’язана з пізнанням духовного світу певного народу, його психології, філософії, залежить якість самого тексту.

Літературні твори, які перекладені у журналі “Всесвіт”, передають духовні цінності різних країн, кожна з яких має свою власну історію, культуру, що характеризується певною специфікою та неповторністю. Звичайно, різні мови по-своєму змальовують один і той самий світ, проте питання, які розглядаються у творах українських письменників, майже нічим не відрізняються від закордонних. Серед них проблеми соціального, суспільного та віроповчального характеру, людських стосунків, взаємодії людини і природи, наркоманії, громадянського виховання, політичних конфліктів, міжетнічного порозуміння і т.п.

Стрімкий розвиток суспільства, який характеризується появою нових можливостей, видів, форм та засобів спілкування, а також соціальними, політичними, економічними та іншими загальносвітовими негараздами, спричинив неабиякий процес міграції народів, їх переселення і змішування, що в свою чергу призвело до зіткнення культур та активізувало між ними новий діалог у контексті міжкультурної комунікації.

Таким чином, на основі аналізу літературних публікацій журналу іноземної літератури “Всесвіт”, який виступає інтерпретатором культурних та суспільних процесів, що відбуваються у різних країнах світу, показано, що завдяки талановитим перекладам творів зарубіжних письменників відбувається діалог світових культур і їх взаємозбагачення та виникають нові міжкультурні комунікації. Вони спрямовані на соціальну, політичну, економічну та культурну взаємодію багатьох народів і забезпечують культурний обмін та доступ до їх літературної спадщини.

Література:

1. Грушевицкая Т. Г. Основы межкультурной коммуникации: Учебник для вузов (Под ред. А.П. Садохина) / Т. Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А.П. Садохин – М. : ЮНИТА-ДАНА, 2002. – 352 с.
2. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / Деніс Мак-Квейл [пер. з англ.]. – Львів : Вид-во “Літопис”, 2010. – 538 с.
3. Колбіна Т.В. Гуманістична спрямованість педагогічного процесу формування міжкультурної комунікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_N10BG2007/Pedagogica/451580
4. Тен О. П. Символические основы межкультурной коммуникации / О.П Тен // Гуманитарные и социологические науки. – 2007. – № 6. – С. 28.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова. – М., 2000. – 311 с.